

Un mare animator

A anima... A însufleți... Niciînd nu mi s-a părut mai potrivit acest epitet de „animator“, dat unui conducător de ansamblu artistic, decît văzîndu-l și ascultîndu-l pe Serghei Obrazțov... L-am văzut și l-am ascultat la repetiție sau în spectacol, ascuns dedesubtul scenei sau ieșind la rampă, jucînd el însuși sau urmărind jocul celorlalți artiști, amestecîndu-se în colectiv, intervenind în fiecare clipă, avînd parcă darul ubicuității, încurajînd sau dojenind din ochi, fremătînd de emoția „premierei“ la a cincisutea reprezentație... Acest freamăt, această încordare, această emoție se transmit pînă la urmă — că o minuieste el sau un altul — ghemotocului de cîrpe care este păpușa, însuflețind-o, făcînd-o să trăiască, să sufere, să se înduioșeze, să rîdă și să plîngă, să urască sau să iubească, să creadă și să convingă...

Arta păpușarului, veche de cînd lumea și împrăștiată cîtă-i lumea, devine în mîinile lui și ale ansamblului pe care-l conduce, o artă majoră. În mîinile acestea — la propriu și la figurat — „iluzia“ și „convenția“ scenică dispar, sînt uitate, ca la oricare adevărată realizare teatrală. E de-a dreptul uluitor simțămîntul care te cuprinde, că personajele din fața ta sînt vii, că se mișcă autonom, că sforile și pîrghiile sînt ele iluzorii și convenționale...

Taina acestei măiestrii nu stă numai în munca migăloasă și îndelungată, în experiența și rutina mînuitorului, în sudura dintre toți cei care participă la jocul complex al unci păpuși — uneori pînă la șase oameni —, nici în omogenitatea întregului ansamblu, ci mai ales în dragostea, în pasiunea celor care trăiesc ei înșiși, nevăzuți, „viața“ eroilor de pe scenă. O exigență artistică împinsă pînă la o treaptă incredibilă îl obligă pe fiecare actor să spună, să cînte, să danseze rolul pe care „îl“ și joacă... Eram în spatele scenei și

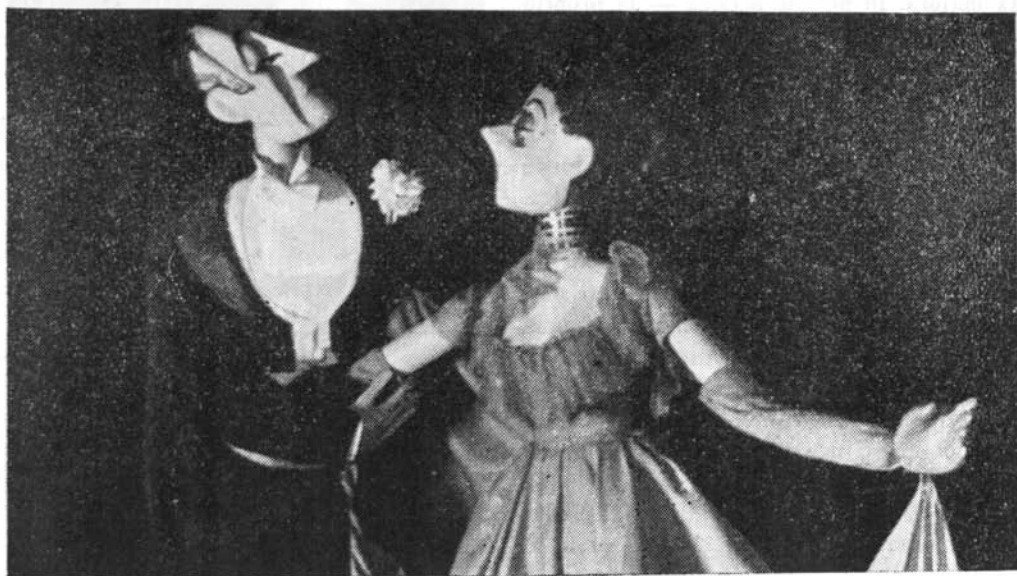

am putut observa pe cei doi actori care purtau la capătul brațelor ridicate doi tigri feroși, care se pîndeau și se încăierau, nu numai rîgînd sinistru, în locul jivinelor (ceea ce era firesc, căci se auzea din sală), dar și privindu-se cu ochi injectați, literalmente „de fiară“, deși nimeni nu putea să-i vadă... Textul, anecdota, ritmul și mișcarea își găsesc și își regăsesc de fiecare dată prospețimea și spontaneitatea lor integrală, ca într-un soi de comedia dell'arte, lăsînd fanteziei „joc“ între punctele de reper care marchează canavaua... Odată pus la punct — aproape că aș scrie : odată pus la cale — eroul care evoluează sub privirile noastre, poate improviza... Partenerul, replicantul său se conformează, se mlădiază, prinde „din zbor“ sugestia sau impulsul, răspunde cu un capriciu — o, într-o fracțiune de secundă ! —, dar aceasta e suficient pentru ca mecanizarea să nu se producă, pentru ca impresia noastră de veridic, de real să se păstreze. Cărui fenomen i se datorează toate acestea ? Simplului fapt că glasurile și zgomotele nu sînt înregistrate, odată pentru totdeauna, pe o bandă de magnetofon, ci sînt „create“ din nou, fiecare spectacol fiind — în limitele în care lucrul se produce și în teatrul cu actori adevărați — o creație !

Am verificat, întîmplător, această capacitate de a... reacționa a păpușii, atunci cînd la reprezentăția cu *Concertul neobișnuit*, textul comperului a fost interpretat de un actor român, Horia Șerbănescu. Era în prima seară a turneului și păpușa de pe scenă avea de „rostit“ și de subliniat cu gesturi prezentarea programului acestui mic teatru în teatru. În romînește, accentele cad altfel decît în rusa pe care o știau păpușa și mînuitorul ei, și topica frazei și inflexiunile glasului sînt altele. Totuși, adaptarea s-a produs imediat și, cu foarte rare și scurte nepotriviri, unitatea s-a păstrat pînă la urmă. Mai mult decît atît. La un moment dat, Șerbănescu s-a adresat unui alt personaj de pe scenă cu cîteva cuvinte improvizate, străine de acțiune. „Celălalt“ a replicat prompt, cu gestul și cuvintele cunvenite...

Gama repertoriului trupei lui Obrazțov nu este numai completă, dar și cromatică, în sensul mării diferențieri și al dozării nuanțate a „dramaturgiei“ aduse pe scenă, a genurilor și stilurilor practicate. Teatru pentru copii mici, pentru pionieri, pentru adolescenți; basm și feerie, operetă, vodevil cu text de proză și cuplete, teatru de satiră și umor, pentru adulți, spectacole de estradă. Păpușile joacă nu numai piese scrise pentru ele, ci inter-

Tango din „Concertul neobișnuit“

pretează și texte clasice (firește, într-o transcripție scenică adecvată), ca tragicomedia lui Gozzi, *Regele Cerb*, sau comedia lui Gogol, *Pantofiorii țarinei*. În afară de spectacolele pe care le-am văzut la București, am avut bucuria să mai asist la altele, în toamna trecută la Moscova — în propriul teatru al trupei —, ca și la festivalurile tineretului, acolo unde acestea s-au desfășurat. „Revederea” nu numai că nu teștește emoția și interesul spectatorului fidel, ci dimpotrivă, le îmbogățește de fiecare dată.

Bucureștenii au avut prilejul să vadă trei reprezentații deosebite : *Concertul neobișnuit* (o „parodie” în două acte) pentru „oameni mari” ; comedia sportivă *Doi la zero pentru noi*, de Poliakov, pentru tineret, și *Lampa fermecată a lui Aladin*, un basm din „O-mieși-una de nopți”, pentru copii. În afară de acestea, Serghei Obrazțov ne-a înfățișat, sub forma unui recital susținut de el singur, o suită de „romante cu păpuși”, inițiindu-ne în același timp — cu convingătoare pasiune — nu numai în mijloacele de expresie specifice ale îndeletnicirii sale, ci și teoretic, în mesajul deosebit pe care arta sa îl are de adus, de transmis.

Presa literară și cotidienele au consacrat articole și studii, cronici teatrale și impresii reportericești din culise, interviuri, declarații asupra fiecărui spectacol și asupra turneului în întregul său.

Cred că cel mai desăvârșit ni se face sensibil caracterul aparte al teatrului de păpuși în fermecătorul, irezistibilul *Concert neobișnuit*. Într-adevăr, am putea imagina celelalte spectacole — comedia și basmul — în versiuni jucate de actori-oameni. Concertul însă ne oferă o suculentă satiră a cusurilor și năravurilor „artiștilor” din lumea spectacolului, de la podiumul estradei la acela al sălii de concert, de la scena operetei la arena circului ! Mijloacele de a practica satira sînt felurite, începînd cu zeflemeaua indulgentă pentru micile cusururi și culminînd cu caricatura voit îngroșată a marilor năravuri. Infatuarea profesională, amatorismul prezumțios, „virtuozitatea” care devine formalism sadea, falsa valorificare a folclorului, copiii „minune” și cîte altele se perindă în fața noastră, întruchipate de păpuși care sînt veritabile „tipuri”, exemplare rezumative ale unei întregi categorii din... fauna și flora estradei !

Corul din „Concertul neobișnuit”

Comperul din „Concertul neobișnuit“

să cuprindă toate octavele instrumentului și să „ia“ acordurile largi, specifice muzicii lui Liszt. Țincul, bineînțeles, nu poate face nimic din toate acestea, ele rămânând în sarcina (o fi vreo insinuaire?) altui pianist, din culise.

Întregul ansamblu, actori, decoratori, orchestra sînt excelente... Ei au creat un stil și o tradiție, spectacolele lor au încîntat pînă acum milioane de spectatori (pe unii i-au și educat, pe măsură ce creșteau...), ne-au încîntat și pe noi și-i așteptăm să-i revedem în mijlocul nostru...

Dar recitalul lui Obrazțov este astăzi un lucru unic pe lume. Marele artist — pe care sîntem îndreptățiți să-l comparăm cu Charlot — a dus, la fel ca acesta, măiestria sa la cea mai înaltă treaptă a simplității. Sub ochii noștri, sau de după un paravan, Obrazțov minuieste păpușile, cîntă sau recită. Olga Obrazțova îl acompaniază la pian. Între o romanță și cea următoare, se adresează publicului, explică, aproape că se justifică pentru minunile pe care le face. Firesc, dar foarte demn, a refuzat, cu politețe și fermitate, să biseze ceva la cererea publicului: într-adevăr, ceea ce creează el nu poate fi repetat, nici artistul, nici păpușa n-ar fi în stare să o facă...

Pe măsură ce recitalul se desfășoară, elementul material al păpușii se sublimează, ea devine o simplă bilă pe degetul vrăjitorului, apoi dispare cu totul pentru a lăsa locul mîinilor goale, care însuflețesc, invizibile și prezente, alte păpuși, cu pasiunile, dramele și ridicolul lor...

În seara întîiului spectacol i-am mulțumit lui Obrazțov și tovarășilor săi de artă, cu cuvintele: Noi, oamenii în toată firea — la aceste teatru care pe vremuri era destinat numai copiilor — ne-am bucurat ca niște copii, am rîs și am plîns ca niște copii, sîntem recunoscători și vom păstra amintirea minunatei, feericei întîlniri, așa cum numai copiii știu să fie recunoscători și să își amintească...